

GLASBENA PISMENOST

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.pef.3.2025.41](https://doi.org/10.18690/um.pef.3.2025.41)

ISBN

978-961-286-993-9

LUKA PLANINC

Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Maribor, Slovenija
luka.planinc@student.um.si

V tem poglavju so predstavljene teoretične vsebine glasbene pismenosti in njena pomembnost. Spoznamo, kako naj bi glasbeno opismenjevanje potekalo, da bi doseglo pozitivne rezultate pri učencih in posameznikih. Poudarimo tudi pomen razvoja glasbenega posluha in kako ta vodi do bolj razvite glasbene pismenosti. Prav tako je omenjeno, zakaj je razvoj glasbene pismenosti koristen ne le z vidika izobraževanja, temveč tudi zaradi njegovega vpliva na celostni razvoj posameznika.

Ključne besede:

glasbena pismenost,
funkcionalna glasbena
pismenost,
glasbeni jezik,
glasbeni posluh,
izvajanje in poslušanje
glasbe,
glasbeno opismenjevanje

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pef.3.2025.41](https://doi.org/10.18690/um.pef.3.2025.41)

ISBN
978-961-286-993-9

Keywords:
music literacy,
functional music literacy,
music language,
music listening,
performing and listening to
music,
music literacy

MUSICAL LITERACY

LUKA PLANINC

University of Maribor, Faculty of Education, Maribor, Slovenia
luka.planinc@student.um.si

This chapter explores the theoretical foundations of music literacy and its significance. It introduces the concept of music literacy and outlines how it should be implemented to achieve positive outcomes for pupils and individuals. The chapter also examines the importance of developing musical listening skills, highlighting how these contribute to enhanced musical literacy. Additionally, it discusses the broader benefits of fostering musical literacy, not only from an educational perspective but also in terms of its impact on an individual's overall development.

University of Maribor Press

1 Uvod

Glasbena pismenost je temeljna kompetenca, ki omogoča posamezniku, da se poveže z glasbenim jezikom na več ravneh – od poslušanja in izvajanja do branja in pisanja glasbe. Razumevanje glasbenih struktur, kot so harmonija, melodične linije in ritem, ter sposobnost zapisovanja ali interpretacije glasbenih idej odražata kompleksnost teh spretnosti. Glasbeno opismenjevanje ni le tehnično obvladovanje notnega zapisa, temveč vključuje celovit razvoj glasbenega posluha, ki omogoča ustvarjalno izražanje in poglobljeno razumevanje glasbe v različnih kulturnih in izobraževalnih kontekstih (Borota in Kovačič, 2015).

2 Glasbena pismenost

V nadaljevanju bo opisana sama definicija glasbene pismenosti, kako poteka glasbeno opismenjevanje in razvoj glasbenega posluha kot temelj glasbene pismenosti.

2.1 Definicija glasbene pismenosti

Glasbena pismenost je celovita sposobnost, ki vključuje prepoznavanje, razumevanje in ustvarjanje glasbenih zapisov. To pomeni, da je posameznik sposoben prepoznati in interpretirati note ter druge simbole na notnem črtovju, razume glasbene strukture, kot so harmonije, melodične linije in ritem in je sposoben zapisati lastne glasbene zamisli v obliki notnega zapisa. Prav tako v glasbeno pismenost spadata sposobnost petja in igranja na instrument (Drobni, 2019). Mills in McPherson (2006) pojmujeta glasbeno pismenost kot skupek več zmožnosti, ki so: izvajanje glasbe, izvajanje glasbe po notnem zapisu, izražanja lastnih stališč in pogledov glede izvajane, ustvarjene ali poslušane glasbe, zapisovanje slišane glasbe v obliki notnega zapisa ter razumevanje in interpretiranje glasbenega zapisa. V zahodnem sistemu glasbenega izobraževanja je razumevanje simbolnega glasbenega zapisa pogosto povezano z zmožnostjo pravilne pevske ali instrumentalne izvedbe zapisanih glasbenih del. Ta pristop izhaja iz zgodovinske potrebe po natančnem in enoznačnem zapisu, ki bi omogočal avtentično interpretacijo. Danes simbolni zapis v sodobnem izobraževanju služi kot orodje za različne oblike glasbene komunikacije ter podpira razvoj funkcionalne glasbene pismenosti, ki vključuje širše razumevanje in uporabo glasbenega jezika v različnih kontekstih (Borota in Kovačič, 2015).

2.2 Glasbeno opismenjevanje

Proces glasbenega opismenjevanja poteka v štirih fazah: poslušanje, izvajanje, branje in pisanje. Če želimo brati in pisati glasbo, moramo predhodno razviti glasbene predopismenjevalne zmožnosti, ne glede na to, kdaj z opismenjevanjem začnemo. Zmožnosti, ki sodijo v to kategorijo in so predpogoj za razvoj glasbene pismenosti, so: slušno zavedanje, razlikovanje zvočnih in glasbenih vzorcev, zmožnost usklajevanja glasbenega izvajanja z drugimi ter vzpostavljanje raznih povezav med pisno in zvočno podobo glasbe. Prav tako je pomembno enakomerno izvajanje v določenem tempu. Ker vse te veščine zahtevajo dolgotrajno vadbo in urjenje, ima tukaj ključno vlogo glasbeni spomin, saj se širi, utrjuje in pogloblja skozi celotno posameznikovo življenje (Borota, Kovačič, 2015). Gradivo, ki se uporablja pri poučevanju glasbene pismenosti, se obdeluje postopoma v korakih, po sistemu »koncentričnih krogov«. Prva stopnja zajema obvladovanje osnovne lestvice, kasneje se še doda tonaliteta s postopnim petjem melodij z enostavno ritmično strukturo. Vaje za zaznavanje glasbe morajo biti prilagojene ustreznim ravni zahtevnosti, ki jo predstavlja melodija. Na nadaljnjih stopnjah, ki sledijo, se postopoma uvajata melodični preskok in kompleksnejši ritem, pričakovano prepoznavanje posameznih tonov se pa dopolnjuje z zaznavanjem in prepoznavanjem motivov in zapisom dikcij (Drobni, 2019). Začetniki naj dejavnosti izvajajo z glasbeno pismenim mentorjem, ki lahko poda ustrezno povratno informacijo o pravilnosti izvedbe. Mentor naj dejavnost po potrebi tudi demonstrira, da se učeči lahko uči s posnemanjem, saj sta poslušanje in posnemanje najučinkovitejši metodi za učenje glasbe. Tako se izognemo pomnjenju napačnih vzorcev, ki pogosto nastanejo zaradi netočne intonacije ali neenakomernega izvajanja. Ključnega pomena je natančno ponavljanje pravih zvočnih in glasbenih vzorcev, kar zagotavlja kakovostno pomnjenje in izvajanje glasbe (Borota in Kovačič, 2015).

2.2 Razvoj glasbenega posluha kot temelj glasbene pismenosti

Razvoj glasbenega posluha je ključen element glasbene pismenosti, saj omogoča prepoznavanje zvočnih vzorcev, intonacije in ritmičnih struktur, ki so osnova za razumevanje in ustvarjanje glasbe. Glasbeni posluh je tesno povezan s sposobnostjo razlikovanja med frekvencami, intenzivnostjo in ritmičnimi vzorci, kar je pomembno za razvoj fonološke zavesti. Swaminathan in Schellenberg (2018) sta naredila raziskave, ki kažejo, da ritmično in slušno osredotočeno usposabljanje izboljša slušne spretnosti ter prispeva k boljšemu branju in razumevanju govora, še posebej pri

otročih z bralnimi težavami. Trening posluha vključuje analitično poslušanje, ritem in zaznavanje časovnih sprememb v zvočnih signalih, kar omogoča boljšo segmentacijo glasbenih in govorno-jezikovnih enot. Razvoj teh sposobnosti spodbuja širšo glasbena pismenost, ki vključuje tudi ustvarjanje in razumevanje glasbe na simbolni in čustveni ravni. Glasbeni posluh naj bi se razvijal skozi vaje poslušanja, ritmičnega tolčenja, igranja na instrumente in skupinskih dejavnosti. Poudarek je na dolgotrajni praksi in izpostavljenosti, kar vodi do trajnih kognitivnih in prav tako glasbenih koristi. V prihodnosti je pomembno razvijati programe, ki ritmično usposabljanje vključujejo v glasbene učne načrte, saj so povezave med glasbenim posluhom in jezikovnimi veščinami znanstveno utemeljene.

3 Zaključek

Glasbena pismenost presega zgolj tehnične sposobnosti, saj predstavlja most med ustvarjalnim izražanjem, kulturnim razumevanjem in izobraževalnimi procesi. Razvoj glasbenega posluha kot osnove glasbene pismenosti poudarja pomen ritmičnega in slušnega usposabljanja za širše kognitivne in glasbene koristi. S pravilno zasnovanim učenjem glasbene pismenosti ne razvijamo le glasbenih spretnosti, temveč prispevamo tudi k celostni osebnostni rasti posameznika, kar potrjujejo sodobne raziskave in pedagoške prakse.

Literatura

- Borota, B. in Kovačič Divjak, A. (2015). Dejavnosti glasbenega opismenjevanja. *Univerzitetna založba Annales*. https://arhiv.zrs-kp.si/wp-content/uploads/2018/10/Dejavnosti-glasbenega-opismenjevanja_2015.pdf
- Drobni, I. (2018). Music literacy in music education. *Music Pedagogy – Challenge, Inspiration and Creation*. 371.3:784.9
- Mills, J. in McPherson, G. E. (2006). Musical Literacy. *Oxford University Press E-Books*, 155–172. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198530329.003.0008> ČLANEK JE, VENDAR NI DOSTOPA DO NJEGA
- Swaminathan, S. in Schellenberg E. G. (2019). Music Training and Cognitive Abilities: Associations, Causes, and Consequences. V M. H. Thaut in D. A. Hodges (ur.), *Oxford handbook of music and the brain* (str. 645–670). <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198804123.013.26>

